

УДК 72.01

В.Г. Топорков, кандидат архітектури, доцент,
В.С. Павленко, студентка гр. 403-А,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

ЕКСПРЕСІЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ВИРАЗНОСТІ АРХІТЕКТУРНОЇ ФОРМИ

На прикладі музейно-виставкових комплексів проаналізовано основні засоби та прийоми які дозволяють надати архітектурним об'єктам експресію та динамізм, зробити їх виразними та неповторними.

Ключові слова: музейно-виставкові комплекси, композиційно-образне рішення, експресія, динамізм.

Актуальність теми та постановка проблеми. Образно-стилістичні характеристики таких громадських будівель як музейно-виставкові комплекси відіграють виключно важливу роль в їх сприйнятті. Задача створення образу будівлі, яка буде неповторною і може, в певних архітектурно-містобудівних умовах, стати одним з символів міста, є достатньо поширеною. Унікальність експонатів що демонструються та зберігаються в таких будівлях, потребує відповідного образно-стилістичного відображення в їх зовнішніх формах, підкреслюючи таким чином цінність внутрішнього наповнення. В сучасній архітектурі, образно-стилістичні характеристики будівель потребують подальшого вивчення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами. Проведене дослідження є складовою частиною плану науково-дослідних робіт кафедри дизайну архітектурного середовища ПолтНТУ з наукової проблеми «Оптимізація архітектурного середовища в природному довкіллі » згідно плану, затвердженого Українською Академією архітектури (протокол №24 від 28.12.2000 р.).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наведені в статті матеріали базуються на основі закордонного досвіду будівництва музеїв та музейно-виставкових комплексів. Дослідження Власова В.Г. присвячено загальним питанням образності та експресії в мистецтві. Однак, питання формування таких характеристик об'єкту, як експресія та динамізм в архітектурі їм не розглядається. Тому тема потребує подальшого вивчення науковцями архітектурного спрямування.

Мета статті – виявлення основних композиційних засобів та прийомів які використовуються для надання будівлям музейно-ставкових комплексів виразного, унікального вигляду.

Виклад основного матеріалу. Термін «експресія» прийшов в архітектурну науку з філософії і означає емоційну побудову та сприйняття твору мистецтва. Експресія в архітектурній формі, в повній мірі проявилася у 20-х роках минулого сторіччя. Застосування експресії як основного засобу формування образно-стилістичних характеристик об'єкту проектування призвело до формування окремого стилю в архітектурі – експресіонізму. Період його розвитку був недовгим і на певний час він зник з поля зору архітекторів. Однак постійна потреба у зміні образно-стилістичних характеристик архітектурних об'єктів, необхідність надання їм унікального, неповторного вигляду знову вивела експресіонізм на перші позиції в творчості архітекторів в середині сторіччя, але вже у вигляді неоекспресіонізму. Звертання до цього напрямку таких видатних архітекторів як Е. Саарінен, О. Німейер, Й. Утзон, К. Танге, Д. Мікелуччі дали неперевершений результат в архітектурі. Будівлі цих архітекторів стали етапними в розвитку сучасної архітектури.

З часом, як і на попередніх історичних етапах розвитку архітектури, до стилю поступово втрачається інтерес з боку архітекторів та замовників. Можливо це певною мірою пов'язано із особливостями самого стилю, який не визнає повторів та копіювання. За композиційно-образними характеристиками таких об'єктів повинна стояти творча особистість, яка має своє неповторне бачення архітектурної форми. Далеко не всім архітекторам вдавалося знайти переконливе рішення об'єкта в цьому напрямку.

Однак неоекспресіонізм показав, що експресія має величезний потенціал в досягненні такої мети як неповторність та виразність форми. В подальшому розвиток будівельних конструкцій та математичного апарату їх розрахунку, застосування комп'ютерної техніки дозволили повернутися до використання прийомів експресіонізму в архітектурній практиці. Взагалі окремі риси експресіонізму повністю ніколи не зникали, а існували та розвивалися у інших стилях, наприклад деконструктивізмі, для якого драматична, емоційна подача форми та конструкції теж є характерною рисою. З часом сформувалися певні композиційні прийоми та засоби вже на оновленій конструктивній базі та з використанням нових будівельних матеріалів.

Нова історична епоха дозволила значно розширити формальний язык архітектури, а також поле пошуку виразних рішень із застосуванням експресії форми.

Які ж характерні риси має експресивна форма? Аналіз сучасних об'єктів показує наявність певних композиційних прийомів, застосування яких підвищує експресію та виразність.

Зорове порушення рівноваги. Досягнення необхідного ефекту експресії відбувається за рахунок зорового (ілюзорного) порушення рівноваги. При цьому, це порушення, як правило, не виходить за межі «відчуття», в іншому разі може з'явитися ефект от-от «руйнації» об'єкту, що стане певним перебільшенням. Для досягнення мети використовуються конкретні композиційні засоби: створення значних консолей, які зміщують центр мас архітектурної форми (рис. 1), зменшення площі опори об'єкту і як наслідок, об'єкт ніби зависає в просторі. Композиція стає напруженою.

Ускладнення силуету. Силует архітектурного об'єкту є важливою характеристикою форми і зорово сприймається та оцінюється при першому ж погляді. Сприйняття складного силуету потребує більше часу та зусиль, і як наслідок збільшення витрат енергії (рис 2). Об'єкти із складним силуетом сприймаються як більш інформативні та динамічні. Особливу роль в цьому відіграють різкі перепади по висоті в силуеті об'єкту.



Рис. 1. Музей вогню в Жорах, Польща



Рис.2. Культурний центр La Cité Du Vin, Бордо, Франція

Деформація поверхонь. Викривлення поверхонь, які нібито повинні бути прямими, є одним з поширених прийомів надання формі об'єкту унікального вигляду (рис. 3). Результатом таких деформацій є ускладнення світлотіні на стінах архітектурного об'єкту. Форма набуває інформаційної насиченості та виразності.

Включення в композицію об'єкту контрастних, динамічних елементів та форм. При такому прийомі, часто до об'єкта з простими, лаконічними формами включають контрастні, динамічні елементи (рис. 4), або навпаки до складних форм додають елементи простої геометрії.

Демонстрація напруженості форми. Для застосування цього прийому створення експресивної, динамічної форми використовують певні композиційні та

конструктивні засоби. Зокрема консолі значного виносу, протиставлення об'єкта оточенню та інше (рис. 5).



Рис. 3. SFMOMA, Сан Франциско, США



Рис.4. Sumida Hokusai Museum, Токио, Японія

Коли об'єкт має складну функцію, наприклад музейно-виставковий комплекс, застосовують одночасно декілька прийомів та засобів створення експресивної, динамічної композиції (рис. 6). Поєднання в одному об'єкті декількох прийомів підсилює загальний ефект. Сполучення прийомів може бути різним, що дає нескінченне різноманіття рішень поставленої задачі.



Рис.5. MMM (Messner Mountain Museum) – Музей гори Месснер в Південному Тиролі, Італія



Рис.6. Tate Modern Switch House, Архітектори Herzog & de Meuron Лондон, Великобританія

Висновок.

Проведений аналіз дозволив виявити основні засоби та прийоми за допомогою яких такі архітектурні об'єкти як музейно-виставкові комплекси набувають експресивного, динамічного вигляду, виразності та неповторності.

До них можна віднести: зорове порушення рівноваги об'єкту, ускладнення силуету, деформація поверхонь, включення в композицію об'єкту контрастних, динамічних елементів та форм, демонстрація напруженості форми та інші. Експресія та динамізм в повній мірі відповідають сучасним вимогам до формування неповторних, виразних форм об'єктів архітектури, тому ще довгий час будуть використовуватись архітекторами при проектуванні громадських будівель і зокрема музейно-виставкових комплексів.

Література

1. Савицкий Ю.Ю. Архитектура капиталистических стран: учеб. Пособие для вузов. / Савицкий Ю.Ю. – М: Стройиздат, 1973. – 135 с., ил.
2. Власов В.Г. Архитектура – застывшая музыка или движущаяся мелодия? (спасёт гравитация, а не крещендо) [текст] / В.Г. Власов // «Архитон», Известия ВУЗов, ФГБОУ ВО, УГАХУ. – 2017. – № 4 (60). – С. 35.

Аннотация

На примере музейно-выставочных комплексов проанализированы основные средства композиции и приёмы позволяющие придать архитектурным объектам экспрессию и динамизм, сделать их выразительными и неповторимыми.

Ключевые слова: музейно-виставочные комплексы, композиционно-образное решение, экспрессия, динамизм.

Annotation

On the example of museum-exhibition complexes, the main means of composition and techniques allowing to impart exclusivity and dynamism to architectural objects, to make them expressive and unique are analyzed.

Key words: museum-vistavochnye complexes, composition-shaped solution, expression, dynamism.